

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILARA YÖNELİK TUTUMLARI: POZİTİF VE NEGATİF YAŞLI AYRIMCILIĞI

Kamile KIRCA^{1*}, Elif SÖZERİ ÖZTÜRK², Burcu BAYRAK KAHRAMAN³

¹Kırıkkale University, Faculty of Health Science, Department of Nursing, 71000, Kırıkkale, Türkiye

²Gazi University, Faculty of Nursing, 06490, Ankara, Türkiye

³Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Health Science, Department of Nursing, 11100, Bilecik, Türkiye

Özet: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara ilişkin pozitif ve negatif tutumlarının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Araştırma tanımlayıcı tipte tasarlanmıştır. Araştırma, Türkiye’de bir devlet üniversitenin hemşirelik programına kayıtlı olan öğrenciler ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve formları eksiksiz şekilde dolduran öğrenciler (n=331) araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler 2022-2023 eğitim-öğretim yılı güz yarısında toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, “Tanıtıcı Özellikler Formu” ve “Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ)” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 20,34±1,45 (en az: 18, en fazla: 26) dir. Öğrencilerin %75,5’i klinik uygulamada yaşlı hastalara bakım verdiği ve %40,8’i en sık yaptığı uygulama olarak yaşam bulgularını ölçtüğünü belirtmiştir. Öğrencilerin %51,7’si mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmak istediğini belirtmiş ve %36,6’sı yaşlılığı bağımlı ve bakıma ihtiyaç duyan birey olarak tanımlamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin PNYAÖ alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyutu için 45,99±5,72 ve negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyutu için 38,64±5,81’dir. Çalışmamızda 4.sınıf öğrencilerinin pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalaması diğer sınıf düzeylerine göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ve geniş aile yapısına sahip öğrencilerin çekirdek ailesi olanlara göre yaşlılar ile ilgili tutumlarının daha olumlu olduğu ve pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamasının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin yaşlıya yönelik pozitif tutum içerisinde olduklarını göstermektedir. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik pozitif tutumlarının artırılması için gerontoloji ve geriatri hemşireliği derslerinin lisans eğitimi boyunca verilmesine olanak sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik öğrencisi, Yaşlı, Tutum, Pozitif, Negatif, Ayrımcılık

Nursing Students’ Attitudes towards the Elderly: Positive and Negative Ageism

Abstract: This research was planned to determine the positive and negative attitudes of nursing students towards the elderly. The research was designed in descriptive type. The research was conducted with students enrolled in the nursing program of a state university in Türkiye. The students (n=331) who volunteered to participate in the research and filled out the forms completely formed the sample of the research. The data were collected in the fall semester of the 2022-2023 academic year. “Descriptive Characteristics Form” and “Positive and Negative Age Discrimination Scale (PNYAS)” were used as data collection tools in the study. The mean age of the nursing students participating in the study is 20.34±1.45 (min: 18, max: 26). 75.5% of the students stated that they care for elderly patients in clinical practice and 40.8% stated that they measure vital signs as the most common practice. After graduation, 51.7% of the students stated that they wanted to work with elderly individuals, while 36.6% of them defined old age as dependent and needing care. When the mean scores of the PNYAS sub-dimension of the students participating in the study were examined, it was 45.99±5.72 for the positive ageism sub-dimension and 38.64±5.81 for the negative ageism sub-dimension. In our study, the positive age discrimination sub-dimension mean score of 4th grade students were found to be significantly higher than other grade levels. It has been determined that female students have more positive attitudes towards the elderly than male students and students with extended family structure have more positive attitudes towards the elderly, and the positive age discrimination sub-dimension point average is significantly higher. Research findings show that students have positive attitudes towards the elderly. In order to increase the positive attitudes of nursing students towards the elderly, gerontology and geriatric nursing courses should be given during undergraduate education.

Keywords: Nursing student, Elderly, Attitude, Positive, Negative, Ageism

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Kırıkkale University, Faculty of Health Science, Department of Nursing, 71000, Kırıkkale, Türkiye

E mail: kamilebst@hotmail.com (K. KIRCA)

Kamile KIRCA <https://orcid.org/0000-0001-7019-6107>

Elif SÖZERİ ÖZTÜRK <https://orcid.org/0000-0001-7505-2794>

Burcu BAYRAK KAHRAMAN <https://orcid.org/0000-0003-2301-1274>

Gönderi: 27 Şubat 2023

Kabul: 14 Mart 2023

Yayınlanma: 01 Nisan 2023

Received: February 27, 2023

Accepted: March 14, 2023

Published: April 01, 2023

Cite as: Kirca K, Sözeri Öztürk E, Bayrak Kahraman B. 2023. Nursing students’ attitudes towards the elderly: positive and negative ageism. BSJ Health Sci, 6(2): 293-300.

1. Giriş

Yaşlanma, fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimleri içeren, başarılı, tipik veya patolojik olarak tanımlanabilecek seyir izleyen doğal ve geri dönüşü

olmayan bir süreçtir (Martínez-Arnau ve ark., 2022). Tüm Dünya’da yaşlı nüfusun giderek arttığı bilinen bir gerçektir. Dünya Sağlık Örgütü 2019 yılında 60 yaş ve üstü nüfusun 1 milyar olduğunu, bu sayının 2030 yılında 1,4

milyara, 2050'de ise 2,1 milyara çıkacağını bildirmektedir (WHO, 2019). Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2021 yılından yaşlı nüfusun 8 milyonun üzerine çıkarak toplam nüfus içindeki oranının %9,7'ye yükseldiği ve bu oranın 2030 yılında %12,9, 2060 yılında ise %22,6 olacağı öngörülmektedir (TUİK, 2021). Yaşlı nüfustaki bu artış yaşlı ve yaşlılığa toplumların bakışını etkilemektedir. Günümüzde birçok toplumda yaşlı bireyler ayrımcılığa maruz kalmaktadır (Şahin, 2022). Yaş ayrımcılığı bireylerin yaşlarına dayanarak klişeleştirilmesi, bireyler hakkında önyargıların oluşturulması ve bunların sonucunda ayrımcılığa uğramalarıdır (WHO, 2023). Diğer yandan yaşlı nüfustaki bu artış nedeniyle gerontoloji hemşireliğine olan talebin artması beklenmekte ve yaşlıyla çalışan sağlık profesyonellerinin yaşlılık konusunda gelişmelerinin desteklenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Gherman ve ark., 2022) Uluslararası Hemşireler Konseyi (ICN), hemşirelerin yaşlıların bağımsızlığını korumak, yaşam kalitelerini yükseltmek, öz bakımlarını desteklemek, kronik hastalıklarının ve fonksiyon kayıplarını azaltmakla sorumlu olduğunu belirtmektedir (ICN, 2022). Ancak, hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde yaşlı ayrımcılığı oldukça yüksek görülmektedir (Gherman ve ark., 2022). Rababa ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada hemşirelerin çoğunun yaşlı yetişkinlere karşı en az bir olumsuz tutuma sahip olduğu ve en az bir olumlu ve bir olumsuz yaşlı ayrımcılığı davranışı sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Melia ve Choowattanapakorn (2016) tarafından yapılan çalışmada ise hemşirelerin orta düzeyde yaşlı ayrımcılığının olduğu ve yaşlı ayrımcılığının hastanede yatan yaşlılar için hemşirelik uygulamaları ile negatif bir ilişkisi olduğu belirtilmiştir. Ülkemizde hemşirelerle yapılan bir çalışmada ise hemşirelerin yaşlıya yönelik tutum, yaklaşım ve değerlendirmelerinin genel olarak olumlu olduğu saptanmıştır (Polat ve ark., 2014). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bakımında çalışmaya istekli olma durumlarının incelendiği bir derlemede ise öğrencilerin bu konuda isteklerinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Dai ve ark., 2021). Mohamad ve Omar tarafından (2019) yapılan bir diğer çalışmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı bakımı ile ilgili yetersiz bilgi düzeyine sahip oldukları ve onlara karşı olumsuz tutum sergiledikleri görülmüştür. Maalesef hemşirelik eğitim programlarının hemşireleri yaşlı insanlarla çalışmaya yeterince hazırlamadığı bildirilmektedir. Ülkemizde hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda öğrencilerinin yaşlanmaya karşı olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (Özdemir ve Bilgili, 2016; Demiray ve Dal Yılmaz, 2017). Yine ülkemizdeki bir başka çalışmada ise dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu fikir ve görüşlere sahip oldukları görülmüştür (Canlı Özer ve Terkeş, 2014). Yaşlılara yönelik tutumlar toplumların sosyokültürel özellikleri ve zamana göre değişkenlik göstermektedir (Ha ve Kim, 2021). Bu nedenle mevcut durumun saptanması ve duruma göre planlamaların yapılması çok önemlidir.

Yaşlıların toplum içerisinde eşit davranışlarla karşılaşması ve toplumda yaşlılara karşı olumlu tutum geliştirilmesi için hemşirelerin rehberliğine gereksinim duyulmaktadır (Yardımcı Gürel, 2019). Bu çalışmada yaşlıya yönelik tutumlar konusunda topluma rehberlik eden bir mesleğin üyesi olacak hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu sayede ortaya konulan mevcut duruma yönelik planlamalar ile öğrencilerin yaşlılığa yönelik pozitif tutum kazanmaları sağlanabilir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara ilişkin pozitif ve negatif tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Araştırma, Türkiye'de bir devlet üniversitenin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında bir hemşirelik programına kayıtlı olan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip, tüm öğrencilere ulaşılması amaçlanmıştır. Hemşirelik programına kayıtlı 462 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan 331 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır (katılım oranı: %71,64). Dahil olma kriterlerini; Araştırmaya katılmaya gönüllü olan, 18 yaş ve üstünde olan ve hemşirelik 1, 2, 3, ve 4. sınıf öğrencisi olan öğrenciler oluşturmuştur. Dışlama kriterlerini ise, 18 yaş altı ve araştırmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler oluşturmuştur.

Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya ilişkin pozitif ve negatif tutumları ne düzeydedir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile yaşlıya ilişkin pozitif ve negatif tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın bağımlı değişkenleri; Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ) puan ortalaması.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri; yaş, medeni durum, cinsiyet, aile yapısı, öğrencilerin yaşlı bireyle yaşama durumu, yaşlı bireye bakım verme durumu, yaşlılık konusunu duyma durumu.

2.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Tanıtıcı Özellikler Formu" ve "Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ)" kullanılmıştır.

2.2.1. Tanıtıcı özellikler formu

Bu formda, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini (yaş, sınıf, medeni durum vs) içeren soruları, öğrencilerin yaşlı bireyle yaşama durumu, yaşlı bireye bakım verme durumu, yaşlılık konusunu duyma durumu ve yaşlılık kavramına ilişkin görüşlerini içeren 15 soru yer almaktadır (Şahin ve Erdem, 2017; Salman ve ark., 2018; Yurttaş ve Sarıkoca, 2018; Mohammed ve Omar, 2019; Yardımcı Gürel, 2019; Rababa ve ark., 2020).

2.2.2. Pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı ölçeği (PNYAÖ)

Ölçek, Yurttaş ve Sarıkoca tarafından 2018 yılında geliştirilmiştir. Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş iki alt boyuttan oluşan bir ölçeğe sahiptir. Alt boyutlardan biri olan Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı Alt Boyutu üniversite öğrencilerinin yaşlılara yönelik pozitif yönlü ayrımcı tutumlarını ölçmektedir. Ölçeğin bu alt boyutunda 13 madde bulunmaktadır. Ölçek uygulamasında bu alt boyuttan elde edilebilecek en yüksek puan 65, en düşük puan ise 13'dür. Elde edilecek yüksek puan, yaşlılara yönelik pozitif yönlü tutum düzeyinin yüksek olduğunu işaret etmektedir. Diğer bir alt boyut olan Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Alt Boyutu üniversite öğrencilerinin yaşlılara yönelik negatif yönlü ayrımcı tutumlarını ölçmektedir. Bu alt boyutta 10 madde bulunmaktadır. Bu alt boyuttan elde edilebilecek en yüksek puan 50, en düşük puan ise 10'dur. Ters yönde puanlama ile elde edilen yüksek puan, yaşlılara yönelik negatif yönlü tutum düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Alt Boyutunda yer alan toplam 10 madde (3,4,5,6,8,11,15,16,19,22) yaşlılara ilişkin olumsuz ifadeler içerdiğinden ters yönde puanlanmaktadır. Ölçeğe ait genel Cronbach Alfa (0,801) kat sayısı ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Yine açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları ölçeğin geçerliliği ile ilgili olumlu veriler sunmaktadır. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucuna dayanılarak bu ölçeğin üniversite öğrencileri ile yapılacak çalışmalarda uygulanabilir olduğu görülmüştür (Yurttaş ve Sarıkoca, 2018). Çalışmamızda ise Cronbach Alfa kat sayısı 0,78 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Araştırmanın Uygulanması

Veri toplama formları, araştırmacılar tarafından araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere ders arasında dağıtılarak uygulanmıştır. Uygulama öncesi öğrencilere çalışma ve veri toplama araçlarının doldurulmasına ilişkin bilgilendirilme yapılmıştır. Veri toplama formlarının uygulanması yaklaşık 15-20 dk

sürmüştür.

2.4. İstatistik Analiz

Veriler IBM SPSS 26 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın değişkenleri Shapiro-Wilk testi kullanılarak normal dağılıma uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistik hesaplamalarında, frekans, yüzde, ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum değerleri kullanılmıştır. Verilerin normallik testleri sonucunda iki gruplu karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, 3 ve daha fazla gruplu karşılaştırmalarda Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis-H Testi analizi sonucunda istatistiksel anlamlı farklılığın tespit edilmesi durumunda, ikili grup karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltmesi ile Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Araştırmada P değerinin 0.05'in altında olması, istatistiksel açıdan anlamlı kabul edilmiştir (Önder, 2018).

3. Bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 20,34±1,45 (min: 18, max: 26) olup %84,3'ü kadın, %29,9'u 2.sınıf öğrencisi, %96,7'si bekarıdır. Öğrencilerin %68,9'u en uzun süre şehirde yaşamıştır ve %61,9'u şu anda öğrenci yurdunda kalmaktadır. Öğrencilerin %84,6'sı çekirdek aile yapısına sahip ve %46,7'sinin birlikte yaşadığı bireyler büyükanneleridir. Öğrencilerin %84,9'u yaşlılığa ilişkin bilgi sahibidir ve bu bilginin kaynağı %59,4 oranında lisans eğitimidir. Öğrencilerin %75,5'i klinik uygulamada yaşlı hastalara bakım verdiğini ve %40,8'i en sık yaptığı uygulama olarak yaşam bulgularını ölçtüğünü belirtmiştir. Mezuniyet sonrası ise öğrencilerin %51,7'si yaşlı bireylerle çalışmak istediğini belirtirken %36,6'sı yaşlılığı bağımlı ve bakıma ihtiyaç duyan birey olarak tanımlamaktadır (Tablo 1). Araştırmaya katılan öğrencilerin PNYAÖ alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyutu için 45,99±5,72 ve negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyutu için 38,64±5,81'dir (Tablo 2).

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı (n=331)

Özellikler	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max
Yaş	20,34±1,45	18-26
Cinsiyet	n	%
Kadın	279	84,3
Erkek	52	15,7
Sınıf		
1.Sınıf	85	25,7
2.Sınıf	99	29,9
3.Sınıf	65	19,6
4.Sınıf	82	24,8
Medeni durum		
Evli	11	3,3
Bekar	320	96,7

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı (n=331) (Devamı)

Özellikler	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max
En uzun süre yaşanan yer		
Köy	38	11,5
İlçe	65	19,6
Şehir	228	68,9
Şu anda yaşanan yer		
Yurt	205	61,9
Tek başna evde	12	3,6
Aile ile birlikte evde	71	21,5
Arkadaş ile birlikte evde	43	13
Aile yapısı		
Çekirdek aile	280	84,6
Geniş aile	51	15,4
Yaşlı birey ile birlikte yaşama durumu		
Evet	60	18,1
Hayır	271	81,9
Birlikte yaşanan yaşlı bireyin yakınlık derecesi (n=60)		
Büyükanne	28	46,7
Büyükbaba	12	20
Büyükanne ve büyükbaba	20	33,3
Yaşlılık konusunda bilgi sahibi olma durumu		
Evet	281	84,9
Hayır	50	15,1
Yaşlılık konusuna ilişkin bilgi kaynağı		
Lisans eğitimi	167	59,4
Kongre ve sempozyum	11	4
Kitap ve dergi	24	8,5
Radyo, TV, gazete	28	10
Aile, arkadaş	51	18,1
Klinik uygulamada yaşlı hastaya bakım verme durumu		
Evet	250	75,5
Hayır	81	24,5
Yaşlı hastaya en sık yapılan girişimler (n=250)		
Yaşam bulgularını ölçmek	102	40,8
Ağız bakımı	50	20
Yara bakımı	17	6,8
Yatak banyosu	5	2
Pozisyon verme	7	2,8
Periferik IV katater uygulama	14	5,6
İlaç tedavisi	24	9,6
Kan alma	12	4,8
Kan şekeri ölçme	8	3,2
Diğer*	11	4,4
Mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmak isteme		
Evet	171	51,7
Hayır	160	48,3
Yaşlılık kavramının öğrenciler tarafından anlamı (n=262)		
Bağımlı ve bakıma ihtiyaç duyan birey	96	36,6
Bilgili ve deneyimli	84	32,1
Yaşamın son evresi	50	19,1
65 yaş üstü birey	14	5,3
Diğer**	18	6,9

SS= standart sapma, Min-Max= minimum-maximum. * El yüz bakımı (n:3), perine bakımı (n:3), ayak bakımı (n:2), solunum egzersizi (n:1), monitorize etme (n:1), aspirasyon (n:1), **Aile büyüğü (n:2), alıngan/kırılğan (n:3), saygın kişi (n:3), yalnızlık (n:4), masumiyet (n:2), merhamet (n:1), hastalık (n:2), biyolojik süreç (n:1).

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerin PNYAÖ alt boyut puan ortalamalarının dağılımı (n=331)

Ölçek Alt Boyutları	$\bar{X} \pm SS$	Median	Min-Max	Puan aralığı
Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı	45,99±5,72	46	18-61	13-65
Negatif Yaşlı Ayrımcılığı	38,64±5,81	21	10-50	10-50

SS= Standart sapma, Min-Max= minimum-maximum.

Çalışmada öğrencilerin pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puanları buldukları sınıfa göre farklılık göstermektedir ($P<0,001$). Farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Mann Whitney U testleri yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesi uygulanarak tüm etkiler için anlamlılık düzeyi 0,008 olarak kabul edilmiştir. Buna göre, 1. sınıf ile 4. sınıf arasında, 2.sınıf ile 4. sınıf arasında ve 3.sınıf ile 4.sınıf arasında pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür ($P<0,008$). Farkın 4.sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan hemşirelik 4.sınıf öğrencilerinin pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamasının diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan

ortalamasının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($P=0,001$). Bekar öğrencilerin negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamasının evli öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($P=0,015$). Geniş aile yapısına sahip öğrencilerin pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamasının çekirdek ailesi olanlara göre daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($P=0,017$). Mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmak isteyen öğrencilerin pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı puan ortalamaları yaşlı bireylerle çalışmak istemeyenlerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p=0,004$, $P<0,001$) (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelik öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre PNYAÖ puan ortalamalarının değerlendirilmesi (n=331)

Özellikler		Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı		Negatif Yaşlı Ayrımcılığı	
		$\bar{X} \pm SS$	Mean Rank	$\bar{X} \pm SS$	Mean Rank
Sınıf	1.Sınıf	45,63±5,25	158,42	38,69±6,01	167,09
	2.Sınıf	44,63±6,14	144,91	38,59±5,71	165,66
	3.Sınıf	45,53±6,16	157,08	37,44±5,83	143,65
	4.Sınıf	48,36±4,59	206,38	39,60±5,63	183,00
	KW		20,587		6,171
	P		0,000*		0,104
Cinsiyet	Kadın	46,07±5,61	167,19	39,13±5,44	173,37
	Erkek	45,55±6,34	159,63	36,03±7,00	126,43
	U		6922,50		5196,50
	P		0,600		0,001*
Medeni durum	Evli	47,18±4,70	181,68	35,81±2,99	97,45
	Bekar	45,95±5,76	165,46	38,74±5,86	168,36
	U		1587,50		1006,00
	P		0,580		0,015*
Aile yapısı	Çekirdek aile	45,66±5,75	160,64	38,42±5,83	162,46
	Geniş aile	47,78±5,25	195,40	39,84±5,61	185,46
	U		5640,50		6147,50
	P		0,017*		0,114
Mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmak isteme durumu	Evet	46,90±5,44	180,75	39,80±4,92	185,42
	Hayır	45,01±5,87	150,23	37,41±6,42	145,25
	U		11157,00		10359,50
	P		0,004*		0,000*

SS= Standart sapma, KW= Kruskal Wallis H, U= Mann Whitney U, * $p<0,05$.

4. Tartışma

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara ilişkin pozitif ve negatif tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Geleceğin sağlık profesyonelleri olan öğrencilerin yaşlılara yönelik pozitif ve negatif tutumları, hem bakım davranışlarını hem de mesleki tercihlerini etkileyecektir. Çalışmamızda öğrencilerin pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamaları,

öğrencilerin yaşlıya yönelik pozitif tutum içerisinde olduklarını göstermektedir. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik genellikle pozitif tutum gösterdikleri çalışmalar (Lee ve ark., 2015; Faronbi ve ark., 2017; Şahin ve Erdem, 2017; Yardımcı Gürel, 2019; López-Hernández ve ark., 2021) olduğu gibi yaşlıya yönelik kısmen olumlu ya da negatif tutum (Strugala ve ark., 2016; Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan, 2017; Sarı

ve ark., 2019) gösterdikleri çalışma sonuçları da mevcuttur.

Çalışmamızda 4.sınıf öğrencilerinin pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalaması diğer sınıf düzeylerine göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Literatürde benzer şekilde yapılan çalışmalarda son sınıf öğrencilerinin yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin, daha olumlu düşünce ve görüşlere sahip oldukları belirtilmektedir (Altay ve Aydın, 2015; Kaplan ve ark., 2021). Lisans eğitimi süresince öğrencilerin aldıkları dersler, klinik deneyimleri ve kişisel olarak değerlendirmelerinin değişmesi gibi pek çok faktörün bu duruma neden olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda kız öğrencilerin negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamasının erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yaşlılar ile ilgili tutumlarının daha olumlu olduğunu belirtilen çalışmalarla benzerdir (Kaplan ve ark. 2021; López-Hernández ve ark., 2021). Ancak literatürde öğrencilerin cinsiyetlerinin yaşlıya yönelik tutumu etkilemediğine yönelik farklı çalışma sonuçları da bulunmaktadır (Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan, 2017; Bakan ve ark., 2018). Çalışmalardaki bu sonuç kültürümüzdeki kadının bakım verici rolünden kaynaklanabileceği belirtilmiştir (Kaplan ve ark., 2021).

Çalışmamızda, bekar öğrencilerin negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalaması evli olanlardan anlamlı şekilde yüksek bulunmuş, bekar öğrencilerin daha az negatif yaşlı ayrımcılığı bildirdiklerini göstermiştir. Farklı olarak Mansouri Arani ve ark. (2017) tarafından hemşirelerle yapılan çalışmada, evli hemşirelerin bekar hemşirelere göre yaşlılara yönelik daha olumlu tutumları olduğu belirtilmiştir (Mansouri Arani ve ark., 2017). Evli olmanın getirdiği rol ve sorumluluklardaki artışın yaşlıya yönelik tutumu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda geniş aile yapısına sahip öğrencilerin pozitif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamasının çekirdek ailesi olanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Salman ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada çekirdek aile tipindeki öğrencilerin daha negatif tutuma sahip oldukları bulunmuştur (Salman ve ark., 2018). Farklı bir çalışmada da öğrencilerin yaşlı akrabalarla etkileşimleri gibi önceki deneyimlerinin, diğer öğrencilere göre daha olumlu tutum göstermelerinde anlamlı bir etken olduğu bulunmuştur (López-Hernández ve ark., 2021). Geniş ailede yaşlıların yer alması öğrencilerin yaşlılara yönelik daha olumlu bakış açıları geliştirmelerine katkı sağlayacağını düşündürmektedir. Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan (2017), toplumumuzun kültürel yapısı gereği insanlar ailesi ya da yakın çevresindeki yaşlı bireylerle daha fazla zaman geçirmekte olduğunu ve yaşlı bakımını ailenin bir sorumluluğu olarak görmekte olduklarını, bu durumun da öğrencilerin olumlu tutum geliştirmelerine katkıda bulunmuş olabileceğini bildirmiştir (Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan, 2017).

Çalışmamızda mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmak isteyen öğrencilerin pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı

puan ortalamaları, çalışmak istemeyen öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Yapılan bir çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun mezuniyet sonrası yetişkin yaş grubu ile düşük bir oranının ise yaşlı grup ile çalışmak istedikleri bulunmuştur (Salman ve ark., 2018). Yaşlıya yönelik pozitif bakış açısı öğrencilerin çalışma hayatlarında da yaşlılara bakım vermek ve mesleki yaşantılarında da yaşlı bireylerle birlikte olmak istemektedirler. Unutulmamalıdır ki yaşlanmayla ilgili olumlu tutumlar ve bilgiler, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı yetişkinlere bakma isteklerinin yordayıcılarıdır (Cheng, 2021). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik pozitif tutumlarının artırılması için gerontoloji ve geriatri hemşireliği derslerinin lisans eğitimi boyunca verilmesine olanak sağlanmalıdır (Attafuah ve ark., 2022).

5. Sonuç

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik pozitif tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Bu tutumlarını sınıf, cinsiyet, medeni durum, aile yapısı ve mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmak isteme durumlarının etkilediği saptanmıştır. Hemşireler sağlık profesyonelleri arasında yaşlıya sunulan bakımda kilit bit role sahip olmakla birlikte bakımın kalitesinin artırılmasında doğrudan bir etkiye sahiplerdir. Dolayısıyla hemşirelerin ve geleceğin meslek üyesi olacak hemşirelik öğrencilerinin yaşlılığa ilişkin pozitif bir bakış içerisinde olmalarının sunulan hizmetinin kalitesini artıracığı düşünülmektedir. Yaşlılara karşı olumlu tutumun artırılması ve sürekliliğinin sağlanması için lisans eğitimi içeriğinde yaşlılık dönemi ve yaşlı bakımına ilişkin konulara ve uygulamalara daha fazla yer verilmesi, öğrencilerin yaşlılara daha fazla bakım verebilecekleri ve onlarla daha fazla zaman geçirebilecekleri uygulama alanlarının oluşturulması, yaşlı bakımına yönelik farkındalığı artıracak etkinliklere katılımlarının sağlanması, mezuniyet sonrası geriatri hemşireliği konusunda programların düzenlenmesi önerilmektedir. Aynı zamanda hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya yönelik tutumlarını artıracak müdahalelerin etkinliklerinin değerlendirildiği çalışmalar yapılmasının gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte bu çalışma yaşlı tutumuna ilişkin mevcut durumun belirlenmesi ile farklı çalışmalara referans niteliğinde olacaktır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	K.K.	E.S.Ö.	B.B.K.
K	40	30	30
T	40	30	30
Y	40	30	30
VTI	40	30	30
VAY	40	30	30
KT	30	35	35
YZ	35	35	30
KI	40	30	30
GR	40	30	30

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Onay/Hasta Onamı

Araştırmanın etik açıdan uygunluğu, Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş 19.10.2022 tarihinde ve 2022.10.08 karar sayısı ile onaylanmıştır. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nden kurum izni alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanma sürecinde de katılımcıların gönüllülük esası aranmıştır, her bir katılımcıdan sözlü ve yazılı onam alınmıştır. Veriler Helsinki bildirgesine uygun bir şekilde toplanmıştır.

Kaynaklar

Altay B, Aydın T. 2015. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı Altay B, Aydın T. 2015. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *J Educ Res Nurs*, 12(1): 11-18.

Attafuah PYA, Amertil N, Sarfo JO, Deegbe DA, Nyonator D, Amponsah-Boama C, Abuosi AA. 2022. 'I decided to attend to him because it's my duty': Student nurses perception and attitude towards care of older adults. *BMC Med Educ*, 22(1): 23. DOI: 10.1186/s12909-021-03090-z.

Ayaz Alkaya S, Birimoğlu Okuyan C. 2017. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları. *Hacettepe Üniv Hemş Fak Derg*, 4(1): 43-52.

Bakan AB, Arlı SK, Varol E. 2018. Identification of nursing students' attitudes toward older people. *Contemp Nurse*, 54(3): 284-292. DOI: 10.1080/10376178.2018.1501276.

Cheng WL. 2021. Roles of knowledge and attitude in the willingness of nursing students to care for older adults in Hong Kong. *Int J Environ Res Public Health*, 18(15): 7757.

Dai F, Liu Y, Ju M, Yang Y. 2021. Nursing students' willingness to work in geriatric care: An integrative review. *Nurs Open*, 8(5): 2061-2077. DOI: 10.1002/nop2.726.

Demiray T, Dal Yılmaz Ü. 2017. Opinions of the nursing students on ageism. *İstanbul Med J*, 18(1): 7-12.

Faronbi JO, Adebowale O, Faronbi GO, Musa OO, Ayamolowo SJ. 2017. Perception knowledge and attitude of nursing students

towards the care of older patients. *Int J Afr Nurs Sci*, 7: 37-42.

Gherman MA, Arhiri L, Holman AC. 2022. Ageism, moral sensitivity and nursing students' intentions to work with older people - A cross-sectional study. *Nurse Educ Today*, 113: 105372. DOI: 10.1016/j.nedt.2022.105372.

Ha J, Kim J. 2021. Ageism and the factors affecting ageism among Korean nursing students: A cross-sectional study. *Int J Environ Res Public Health*, 18(4): 1798. DOI: 10.3390/ijerph18041798.

International Council of Nurses (ICN). 2022. Aging. URL: <https://www.icn.ch/nursing-policy/icn-strategic-priorities/ageing> (Erişim tarihi: 21.01.2023).

Kaplan B, Ortabağ T, Güler S, Dirgar E, Avcı S, Barlık M. 2021. Birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: Bir vakıf üniversitesi örneği. *Zeugma Health Res*, 3(1): 33-38.

Lee YS, Shin, SH, Greiner PA. 2015. Can education change attitudes toward aging? A quasi-experimental design with a comparison group. *J Nurs Educ Pract*, 5(9): 90-99.

López-Hernández L, Martínez-Arnau FM, Castellano-Rioja E, Botella-Navas M, Pérez-Ros P. 2021. Factors affecting attitudes towards older people in undergraduate nursing students. *Healthcare*, 9(9): 1231. DOI: 10.3390/healthcare9091231.

Mansouri Arani M, Aazami S, Azami M, Borji M. 2017. Assessing attitudes toward elderly among nurses working in the city of Ilam. *Int J Nurs Sci*, 4(3): 311-313. DOI: 10.1016/j.ijnss.2017.06.009.

Martínez-Arnau FM, López-Hernández L, Castellano-Rioja E, Botella-Navas M, Pérez-Ros P. 2022. Interventions to improve attitudes toward older people in undergraduate health and social sciences students. A systematic review and meta-analysis. *Nurse Educ Today*, 110: 105269. DOI: 10.1016/j.nedt.2022.105269.

Melia S, Choowattanaporn T. 2016. The relationship between nurses' characteristics, ageism, perception of older people's care and nursing practice in hospitalized older people. *J Health Res*, 30(2): 109-114.

Mohammed RF, Omar AAA. 2019. Knowledge about elderly care and its relation to ageism attitude among undergraduate nursing students. *Am J Nurs*, 7(1): 73-78.

Önder H. 2018. Nonparametric statistical methods used in biological experiments. *BSJ Eng Sci*, 1(1): 1-6.

Özdemir Ö, Bilgili N. 2016. Attitudes of Turkish Nursing students related to ageism. *J Nurs Res*, 24(3): 211-6. DOI: 10.1097/jnr.0000000000000131.

Özer ZC, Terkeş N. 2014. Evaluation of nursing student's attitudes towards ageism in Turkey. *Procedia Soc Behav Sci*, 116: 2512-2515.

Polat Ü, Karadağ A, Ülger Z, Demir N. 2014. Nurses' and physicians' perceptions of older people and attitudes towards older people: Ageism in a hospital in Turkey. *Contemp Nurse*, 48(1): 88-97.

Rababa M, Hammouri AM, Hweidi IM, Ellis JL. 2020. Association of nurses' level of knowledge and attitudes to ageism toward older adults: Cross-sectional study. *Nurs Health Sci*, 22(3): 593-601. DOI: 10.1111/nhs.12701.

Salman M, Gülçek E, Aylaz R, Polat F. 2018. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *Yaşlı Sorun Araş Derg*, 11(2): 1-7.

Sarı D, Baysal E, Taşkıran N, Acar E, Akylı RÇ. 2019. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları ve empatik yaklaşım becerileri. *Süleyman Demirel Üniv Sağlık Bil Derg*, 10(2): 80-87.

Strugala M, Talarska D, Wysocki J. 2016. Attitudes towards the elderly among nursing students in Poland-initial findings. *J Gerontol Geriatr*, 5(1): 1-8.

- Şahin A. 2022. Elderly ageism in healthcare and nursing. Sabuncuoğlu Serefeddin Health Sci, 4(2): 46-52. DOI: 10.55895/sshs.1162311.
- Şahin H, Erdem Y. 2017. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. Türkiye Sosyal Araş Derg, 201(1): 219-232.
- TÜİK. 2021. Türkiye İstatistik Kurumu İstatistiklerle Yaşlılar. URL: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2021-45636> (Erişim tarihi: 15. 01.2023).
- WHO. 2019. World Health Organization "Aging" URL: https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 (erişim tarihi, 30 Ocak 2023).
- WHO. 2023. World Health Organization "Ageism" URL: https://www.who.int/health-topics/ageism#tab=tab_1 (erişim tarihi, 30 Ocak 2023).
- Yardımcı Gürel T. 2019. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. Türkiye Klin J Nurs Sci, 11(4): 381-389.
- Yurttaş S, Sarıkoca E. 2018. Pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı ölçeği (PNYAÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Atatürk Üniv Sos Bil Enst Derg, 22(Özel Sayı): 1977-1992.